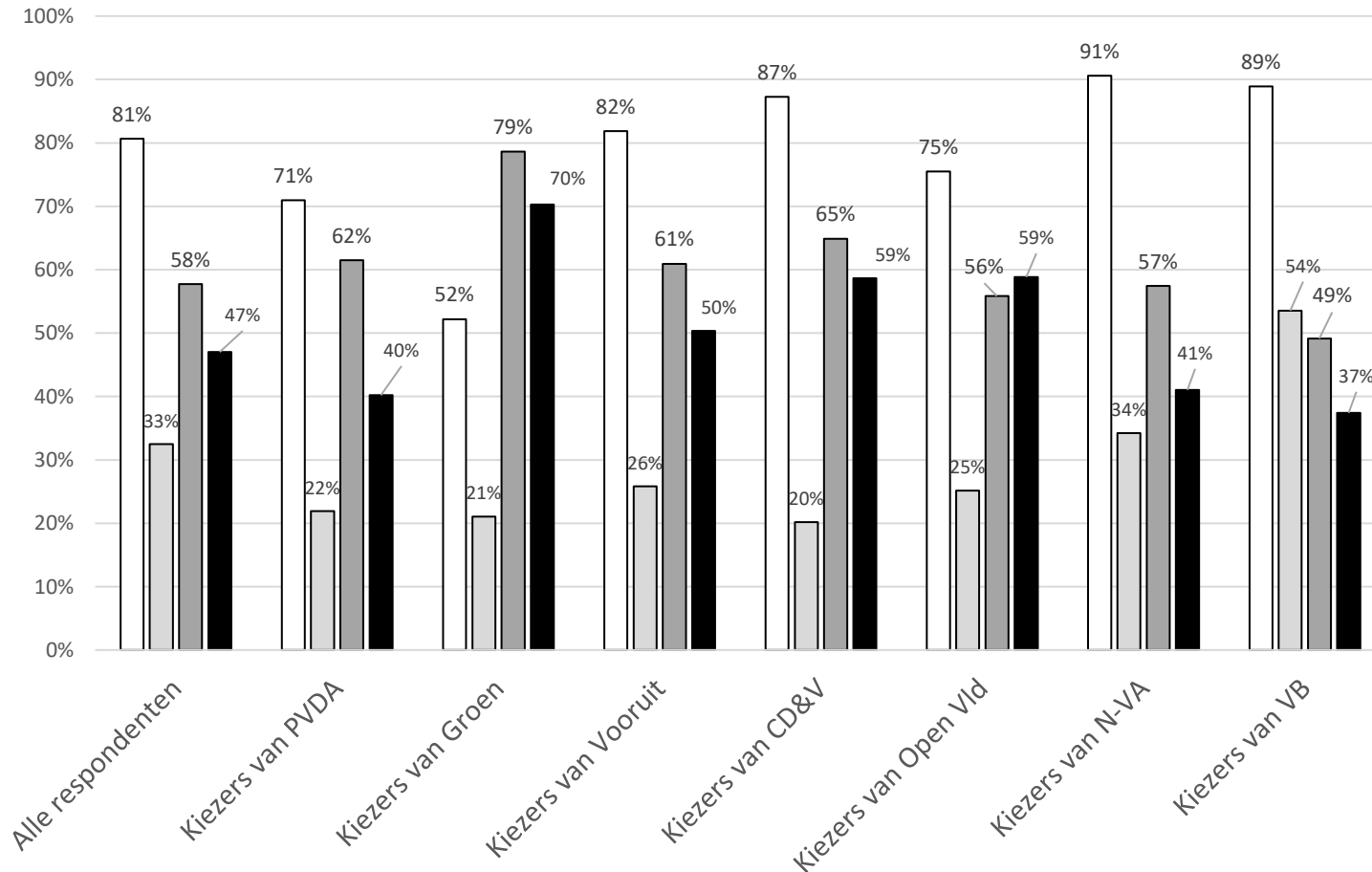


6. Dossier klimaat

Diepgaandere dossiers over twee beleidsthema's

- In De Stemming van 2020 en 2021 stelden we burgers korte vragen over een hele reeks beleidsthema's (om de positionering van partijen en burgers mee te berekenen, zie de assenkruisen). In deze De Stemming van 2022 gooien we het over een andere boeg, en gaan we veel dieper in op slechts twee beleidsthema's: klimaat en migratie
- We opteerden voor deze twee specifieke thema's omdat ze beide belangrijk zijn, hoogstwaarschijnlijk nog lange tijd de politiek zullen beheersen, het ene eerder links en het andere eerder rechts is, ze beide op de nieuwe breuklijn liggen, ze alle twee aanleiding hebben gegeven tot de oprichting, of tenminste de doorbraak, van nieuwe partijen (Groen en Vlaams Belang). De volgende jaren zullen we in De Stemming wellicht andere dossiers brengen (vb. ongelijkheid)
- Elk van deze twee thema's wordt nu grondiger uitgewerkt aan de hand van een systematisch stramien met vragen over: (1) voorkeuren inzake concrete beleidsvoorstellen; (2) actiebereidheid om het probleem te helpen oplossen; (3) percepties van de partijposities; (4) perceptie van evolutie in beleidsindicatoren.

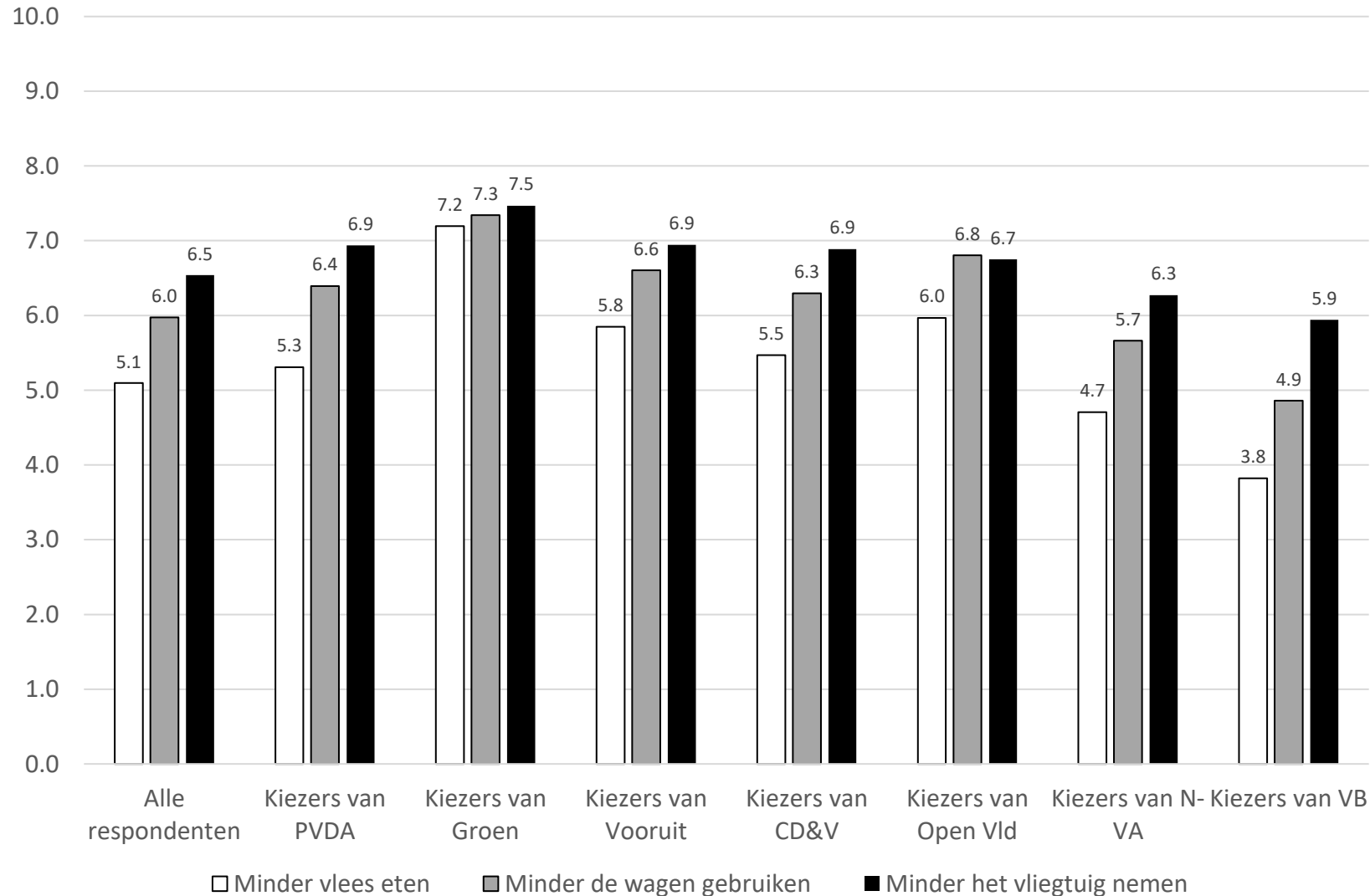
Beleidsposities Klimaat



- ☐ Ook na 2025 moeten we kerncentrales openhouden.
- ☐ De gevolgen van klimaatverandering worden overdreven.
- ☐ Vliegen moet duurder worden door de tickets nog meer te belasten.
- ☒ Onze CO² uitstoot moet verminderen door rekeningrijden in te voeren.

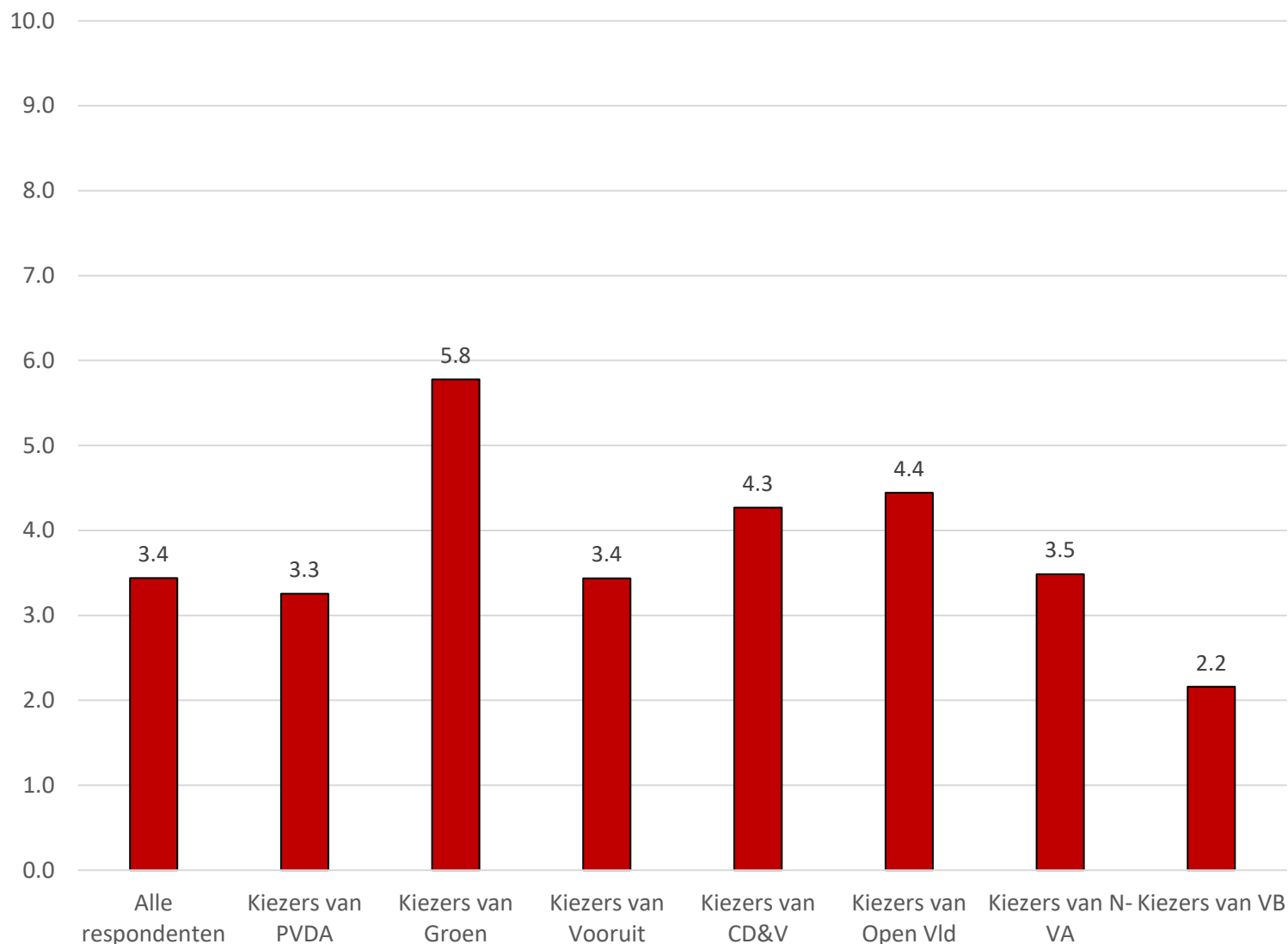
- Respondenten kregen elk vier beleidsvoorstellen te beoordelen die over klimaat of klimaatbeleid gaan: *In welke mate bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?* [1=Helemaal oneens 2 = Oneens 3 = Eens 4 = Helemaal eens]. In de grafiek staan de percentages Vlamingen en electoraten die het (helemaal) eens zijn
- Eerst kijkend naar alle respondenten samen, zien we een opvallend grote steun voor de stelling dat de kerncentrales ook na 2025 moeten open blijven, maar liefst 81% van de respondenten steunt dat voorstel. In 2020 en 2021 stelden we dezelfde vraag, en toen was nog 'maar' 65% en 66% overtuigd van het openhouden van de kerncentrales, die meerderheid is dus nog groter geworden. Zelfs bij Groen zijn (nipt) de meeste kiezers voorstander (52%). Bij N-VA (91%) en VB (89%) bereikt het aantal voorstanders zijn maximum
- De stelling over de overdreven gevolgen van klimaatverandering leidt tot het afzonderen van één electoraat, met name dat van de Vlaams Belang waar een kleine meerderheid akkoord gaat met deze stelling (54%). Alle andere electoraten zijn het unisono oneens met de stelling
- Vliegen duurder maken kan rekenen op de steun van de gemiddelde Vlaming (58%) en er is weinig controverse over, de meeste electoraten zijn het er mee eens, ook (bijna) het electoraat van het Vlaams Belang (49%). Bij Groen is de steun overweldigend (79%)
- Rekening rijden is een andere paar mouwen, met een sterk verdeelde publieke opinie schommelend net boven en net onder de 50%. Groen-kiezers zijn er grote voorstanders van (79%) en ook Open-Vld-ers lusten het wel (59%), maar VB-ers (37%), N-VA-ers (41%) en zelfs PVDA-ers (40%) zijn er niet blij mee
- Bedoeld om samen een onderliggende dimensie van klimaatattitudes te meten, schalen de vier items niet zo goed ($\alpha=0,51$) maar we gaan de schaal toch af en toe gebruiken

Actiebereidheid Klimaat



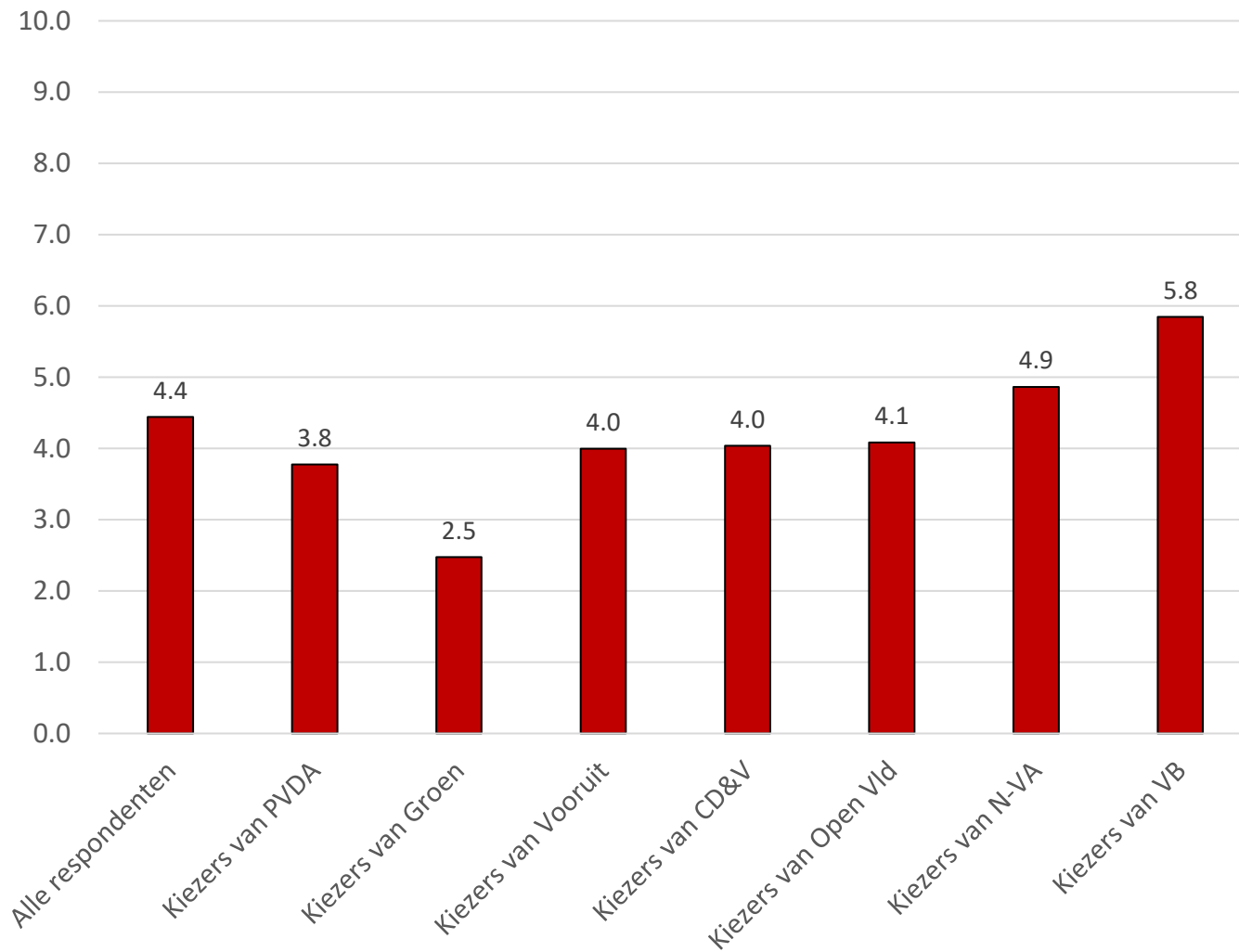
- Bepaalde opinies over klimaatbereid hebben is één zaak, maar wat willen mensen dan zelf doen om de opwarming van de aarde te stoppen?
- *In welke mate bent u bereid om zelf volgende zaken te doen, om zo de opwarming van de aarde tegen te gaan?* Gemiddelde score op 11 puntenschaal van 0=helemaal niet bereid tot 10=helemaal wel bereid
- Mensen willen wel minder vliegen, (6,5 op 11-puntenschaal), en zelfs minder met de auto rijden (6,0). Maar minder vlees eten is lastiger. Daar scoort de gemiddelde Vlaming helemaal in het midden van de bereidheidsschaal (5,1). Die volgorde van bereidheid geldt voor elk electoraat afzonderlijk, alle electoraten zijn meer bereid minder te vliegen dan minder met de auto te rijden. En allemaal vinden ze minder vlees eten het moeilijkst (het zou kunnen dat dat laatste wat kunstmatig is door vegetariërs die niet minder vlees kunnen eten)
- Het Groen-electoraat heeft, uiteraard, de hoogste actiebereidheid, voor alle mogelijke acties. Het electoraat van het Vlaams Belang scoort duidelijk het laagste, en dat van de N-VA loopt ook niet over van actiebereidheid (maar scoort toch nog meestal rond het midden van de schaal)
- Het PVDA-electoraat mag dan wel links zijn, qua actiebereidheid voor het klimaat scoort die partij niet opvallend sterk
- In een regressie-analyse waarbij we één voor één elk van de drie actievormen als afhankelijke nemen, zijn er een aantal factoren die significant met actiebereidheid samen hangen: leeftijd (wagen en vliegtuig), opleiding (vlees), linksplaatsing (wagen en vliegtuig), politieke interesse (alle drie), tevredenheid democratie (alle drie), en klimaat als belangrijkste probleem (alle drie)

Inkomen afstaan Klimaat



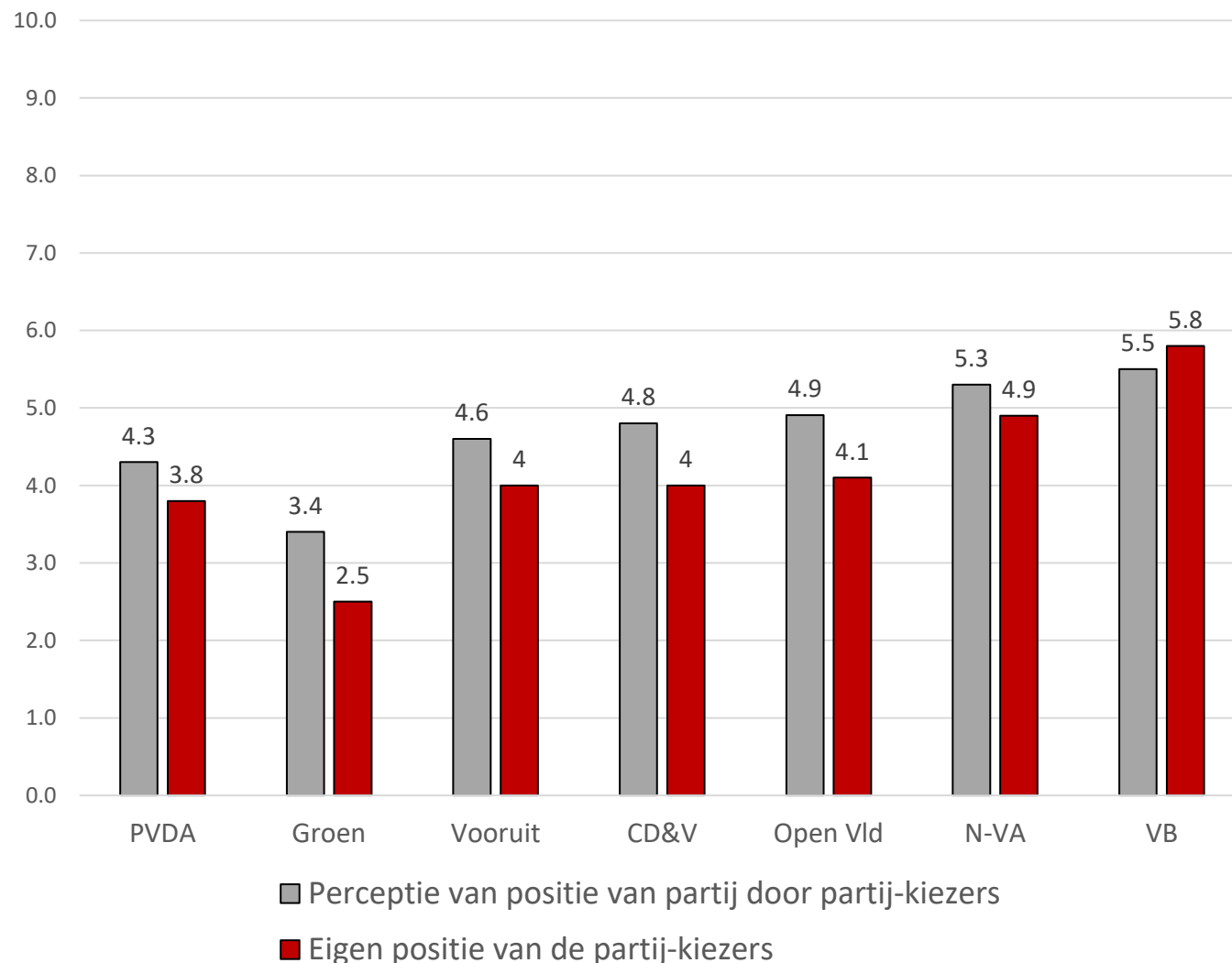
- *Zou u bereid zijn om een deel van uw inkomen af te staan als u er zeker van zou zijn dat op die manier de opwarming van de aarde zou kunnen gestopt worden?* Gemiddelde score op 11-puntenschaal waarbij 0=helemaal niet bereid inkomen af te staan en 10=helemaal wel bereid inkomen af te staan
- Dit is uiteraard ook een vorm van actiebereidheid, die directe financiële gevolgen heeft
- De gemiddelde Vlaming is niet bereid inkomen af te staan voor de klimaatzaak, en zit duidelijk aan de negatieve kant (3,4 op 0-10 schaal)
- Eén electoraat wijkt sterk af, en dat is dat van Groen die als enige aan de positieve kant scoren (5,8). Ook de VB-electoraat wijkt af, maar in de omgekeerde richting (2,2). Opnieuw zijn PVDA-ers (3,3) niet echt actiebereid, VLD-ers (4,4) en ook CD&V-ers (4,3) scoren hoger
- Als we een regressie doen met de bereidheid om inkomen af te staan voor klimaat dan blijken alleen Groen-kiezers (sterk) significant positief af te wijken van het Vlaamse gemiddelde en VB-kiezers in de negatieve richting. Verder zien we significante effecten van leeftijd (ouder minder bereidheid), geslacht (vrouw minder), tevredenheid met inkomen (meer tevreden meer), politieke interesse (meer interesse meer), tevredenheid met democratie (meer tevredenheid meer), evaluatie regeringsbeleid klimaat (betere evaluatie meer), en klimaat genoemd hebben als belangrijkste probleem (dan meer).

Te veel of te weinig maatregelen Klimaat



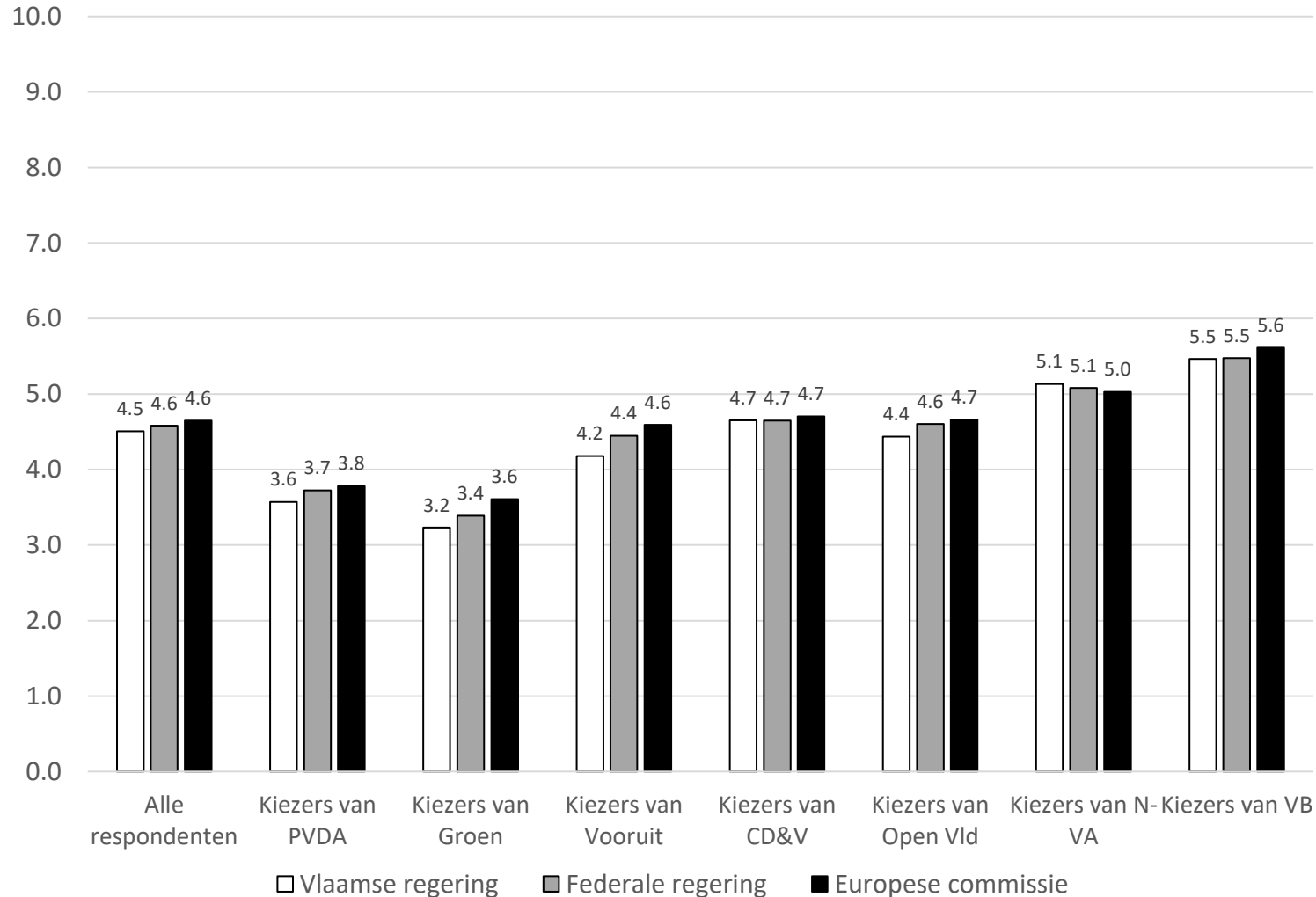
- *Sommige mensen vinden dat ons land te weinig maatregelen neemt om klimaatopwarming te voorkomen, anderen vinden dat er te veel maatregelen tegen klimaatopwarming worden genomen. Waar zou u zichzelf op deze schaal plaatsen? Gemiddelde score op 11-puntenschaal waarbij 0=te weinig maatregelen tegen klimaatopwarming, 5= huidige maatregelen tegen klimaatopwarming voldoende, 10=te veel maatregelen tegen klimaatopwarming*
- De gemiddelde Vlaming vindt dat in ons land nét wat te weinig maatregelen tegen klimaatopwarming worden genomen (4,4 op schaal). Dus er is steun om meer te doen
- Maar eens te meer varieert de steun sterk over electoraten. De Groenen zijn het meest alarmistisch en vinden dat we lang niet genoeg doen (2,5). Meer de VB-kiezers vinden dat er nu al te veel maatregelen zijn (5,8) en voor de N-VA-ers is het goed zoals het is, en moet er niet meer gebeuren
- De resterende electoraten vinden dat er wel een tandje mag bijgestoken worden en scoren allemaal aan de 'te weinig'-kant

Perceptie partijpositie maatregelen Klimaat



- Sommige mensen vinden dat ons land te weinig maatregelen neemt om klimaatopwarming te voorkomen, anderen vinden dat er te veel maatregelen tegen klimaatopwarming worden genomen (...). En waar zou u de mening van de Vlaamse partijen plaatsen op deze schaal? Vinden ze dat ons land te weinig of te veel maatregelen tegen klimaatopwarming neemt? Gemiddelde score op 11-puntenschaal waarbij 0=te weinig maatregelen tegen klimaatopwarming, 5= huidige maatregelen tegen klimaatopwarming voldoende, 10=te veel maatregelen tegen klimaatopwarming
- De grafiek bevat voor elke partij de vergelijking tussen enerzijds (zie vorige slide) de gemiddelde eigen positie van het electoraat van elk partij (van te weinig naar te veel maatregelen tegen klimaatopwarming) én anderzijds de perceptie van waar de eigen partij voor staat
- Opvallend: alle electoraten vinden zelf dat er meer klimaatmaatregelen nodig zijn maar percipiëren hun partij als zijnde minder overtuigd van het feit dat er meer moet worden gedaan (dichter bij 5). Dat is vooral bij Groen het geval, die kiezers zijn zeer ongerust dat er te weinig gebeurt en denken dat hun partij toch iets minder ongerust is. Dus de Vlaamse kiezer denkt dat zijn/haar partij minder uitgesproken voor bijkomende klimaatmaatregelen is dan dat ze zelf zouden willen
- De enige uitzondering is het Vlaams Belang. Daar zien we (in beperkte mate) het omgekeerde. De kiezers denken dat hun partij meer voor bijkomende maatregelen is dan dat ze zelf voor bijkomende maatregelen zijn.

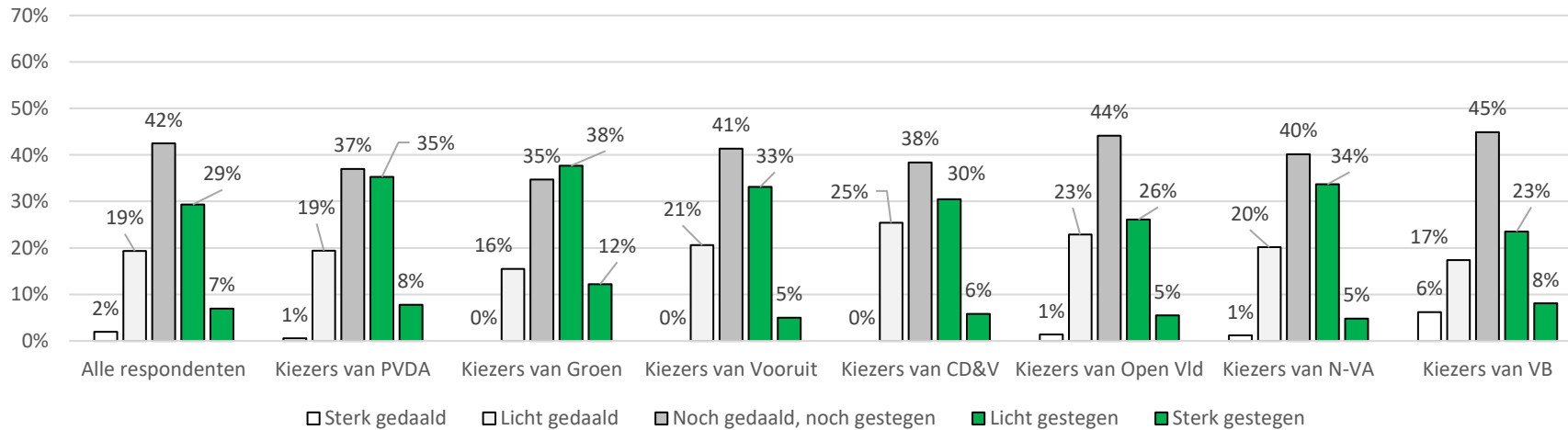
Regeringen aandacht Klimaat



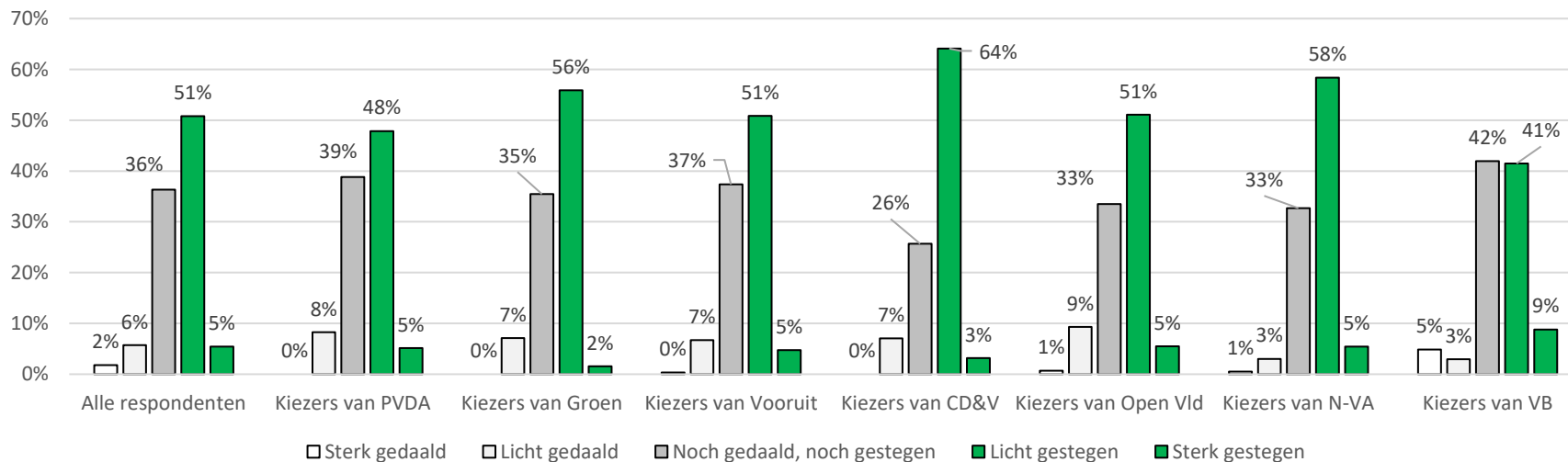
- *In welke mate vindt u dat de volgende regeringen, sinds de verkiezingen van 2019, voldoende aandacht aan het thema klimaat hebben gegeven? Gemiddelde score op 11-puntenschaal waarbij 0=te weinig aandacht, 5=voldoende aandacht, 10=te veel aandacht*
- In het algemeen vinden burgers dat de overheden nét iets te weinig aandacht aan klimaat hebben gegeven (scores juist onder het neutrale middelpunt 5).
- Groene kiezers en, opvallend want tevoren helemaal niet zo klimaat-enthousiast, ook de PVDA-kiezers vinden dat de regeringen veel te weinig aandacht geven. Dat past bij het patroon waarbij heel wat kiezers negatief worden zodra 'het beleid' of 'de regering' worden genoemd. VB-kiezers wijken af in die zin dat ze vinden dat er al te veel aandacht gaat naar klimaat. N-VA-ers vinden het weer net goed zoals het nu is
- Er is nauwelijks verschil tussen de verschillende beleidsniveaus, in de perceptie van de burgers. Het is voor burgers wellicht moeilijk om onderscheid te maken tussen (de impact van) de verschillende beleidsniveaus in de strijd tegen klimaatverandering

Perceptie van evolutie klimaat-indicatoren

Uitstoot van CO² in België



Percentage hernieuwbare energieverbruik in ons land



- Veel maatschappelijke problemen zijn in cijfers samen te vatten. Hieronder vragen we uw mening over vier indicatoren. Voor elk van hen zouden we uw inschatting willen of de cijfers sinds de verkiezingen van 2019 gedaald of gestegen zijn? 1=sterk gedaald; 2=gedaald; 3=noch gedaald, noch gestegen; 4=gestegen; 5=sterk gestegen. We confronteerden respondenten met twee klimaat-gerelateerde indicatoren
- De 'werkelijkheid' is dat beide indicatoren de goede richting uitgaan. De uitstoot van CO² in België daalt. In 2020 daalde de uitstoot stevig (corona) maar ook in 2021 duiden de eerste cijfers op een daling (<https://klimaat.be/in-belgie/klimaat-en-uitstoot/uitstoot-van-broeikasgassen>). Het juiste antwoord is dus 'sterk gedaald' of 'licht gedaald' (in het groen in grafiek). Maar dat is niet wat de Vlaamse burgers percipiëren. Globaal geeft slechts 21% een antwoord dat als juist kan worden gedefinieerd, de grootste groep (42%) zegt dat er geen daling en geen stijging is en een groep van 36% zegt dat de uitstoot verder stijgt. Kiezers van Groen hebben de meest foute perceptie: 50% van hen denkt dat de uitstoot is gestegen. Dus uitgerekend op het domein waarvan Groen de issue owner is (zie elders) maken de Groen-kiezers, die nochtans meer dan gemiddeld om het klimaat geven, de meeste fouten
- Het aandeel hernieuwbare energie is in werkelijkheid gestegen (https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/t2020_rd330), of die stijging groot of klein is laten we in het midden, maar de 'stijgingsantwoorden' rekenen we als juist (groene balken). Gemiddeld geeft 44% van de Vlamingen een fout antwoord (=stabil of daling). Deze keer zijn het de VB-kiezers die het meest fout zitten (49%) terwijl de Groen-kiezers net onder het gemiddelde scoren (42%)
- Hoe dan ook, de zaak die we onthouden, is dat veel kiezers foute, en vooral meer pessimistische, percepties hebben van hoe het met deze twee indicatoren van de klimaatproblematiek staat. Dus in hun percepties (hun kennis) zijn ze meer alarmistisch dan in hun attitudes of actiebereidheid

Besluit dossier Klimaat

- Vlamingen zijn bezorgd over klimaat, maar ze zijn zeker niet massaal en intens gealarmeerd. Ze vinden dat er nog een kleine beetje te weinig beleidsmaatregelen worden genomen, en dat de regeringen een klein beetje te weinig aandacht hebben voor klimaat. Maar ze zijn wel pessimistischer in hun percepties van concrete beleidsindicatoren dan de werkelijkheid wettigt
- Zelf willen ze wel in beperkte mate minder vliegen en met de wagen rijden, maar minder vlees eten is een andere kwestie. Ook willen de meesten geen deel van hun inkomen afstaan als daarmee het klimaatprobleem effectief kan worden aangepakt. We vinden wel dat de actiebereidheid significant varieert tussen verschillende socio-demografische (bvb. leeftijd) en partijpolitieke (bvb. electoraat Groen versus Vlaams Belang) groepen. Vlamingen vinden zichzelf doorgaans meer voorstander van klimaatmaatregelen dan de partij waar ze voor stemmen, hun partij doet dus niet genoeg voor het klimaat
- Klimaat is sterk gepolitiseerd geraakt, met Groen aan de ene zijde en Vlaamse Belang aan de andere. De andere electoraten zitten daar tussenin met PVDA, Vooruit, CD&V en (vooral en verassend) Open Vld eerder aan de kant van Groen, en N-VA eerder aan de kant van Vlaams Belang. Het electoraat van VB kan het meest 'klimaatsceptisch' worden genoemd, dat van Groen het meest alarmistisch
- De ongetwijfeld nog verder op te drijven klimaatinspanningen van de komende jaren, vormen een belangrijke politieke splijtstof die opnieuw sociaal-cultureel rechts tegen sociaal-cultureel links zal positioneren, net zoals dat al het geval was bij migratie (zie volgende slides)